

*Dragan Milanović
Zrinko Čustonja
Miroslav Hrženjak*

SPORT U RAZVITKU HRVATSKOGA DRUŠTVA

1. UVOD

Tradicija bavljenja sportom u Hrvatskoj duža je od dva stoljeća. Početkom organiziranoga bavljenja sportom u Hrvatskoj smatramo 1784. godinu kada je osnovan prvi sportski klub u Hrvatskoj – Građansko streljačko društvo u Osijeku. Značajniji razvoj sportskog pokreta u Hrvatskoj događa se u drugoj polovini 19. i početkom 20. stoljeća kada se zahvaljujući sokolskom pokretu i brojnim društvima Hrvatskoga sokola sve više građana počinje redovito baviti tjelesnim vježbanjem i sportom. Temelji tzv. „modernom“ sportu u Hrvatskoj udareni su 1903. godine kada se osniva prvi sportski klub modernoga sporta u Hrvatskoj – Hrvatski akademski sportski klub (HAŠK) odnosno 1909. godine kada je osnovana i prva krovna sportska organizacija u Hrvatskoj – Hrvatski sportski savez. U razdoblju između dva svjetska rata u Hrvatskoj se javlja niz novih sportova poput košarke, rukometa, vaterpola, stolnog tenisa, a u nekim sportovima poput biciklizma, hazene i nogometa hrvatski sportaši počinju ostvarivati i prve značajnije sportske rezultate na međunarodnoj sportskoj sceni. Stasali sportski pokret u tom razdoblju postaje sastavnim dijelom života i svakodnevice većeg broja hrvatskih građana, a sport zajedno sa sokolskim pokretom postaje važan socijalni čimbenik daljnjeg razvoja hrvatskoga društva. Sport u Hrvatskoj nagli razvoj doživljava poslije II. svjetskoga rata kada postaje područjem posebnoga društvenoga interesa i važan dio životne svakodnevice mnogih hrvatskih građana, a hrvatski sportaši počinju redovito i u kontinuitetu ostvarivati vrhunske sportske rezultate na svjetskoj razini. Posljednjih dvadeset i pet godina hrvatskoga sporta svjedočili smo nekima od najvećih sportskih uspjeha, a sport je igrao i ulogu u borbi za međunarodno priznanje neovisnosti Republike Hrvatske. Sport je tradicionalno važan čimbenik hrvatskoga društva i većina hrvatskih građana očekuje nastavak tradicije ostvarivanja vrhunskih sportskih rezultata i državne skrbi o uvjetima za njegov nesmetani razvoj. (Milanović, Čustonja, Bilić, 2011)

Tradicionalno se sport u hrvatskome društvu najčešće razumije u kontekstu natjecateljske aktivnosti kojoj je cilj ostvarivanje sportskoga rezultata. Zbog svog natjecateljskog karaktera sport kao potencijalno sredstvo afirmacije i dokazivanja zanimljiv je mnogim pojedincima, skupinama, kulturama i društvima. U interakciji sporta, onih koji se bave sportom, onih koji prate sport s društvom u cjelini događa

se niz promjena koje rezultiraju rastom i razvojem pojedinca i društva s jedne strane i sporta s druge strane. Sport i sportski rezultati tako su istovremeno i odraz društva i čimbenik kvalitete sudionika te njihovog društvenog i materijalnog okruženja. Radi toga sve veći broj suvremenih društava, pa i hrvatsko društvo, identificiraju sebe, svoj ugled i svoju vrijednost sa sportom odnosno s ostvarenim uspjesima na međunarodnim sportskim natjecanjima. Međutim, društvena uloga i značenje sporta u razvoju hrvatskoga društva izlazi izvan okvira ostvarivanja sportskog rezultata i osvajanja medalja.

Također, potrebno je istaknuti i činjenicu da se i u sport, kao sastavnom i neodvojivom dijelu suvremenog društva, često preslikavaju brojni problemi koji prate društvo u cjelini. Mnogi negativni fenomeni prisutni u društvu svoju eskalaciju doživljavaju upravo na sportskim borilištima. Nasilje, netolerancija, rasna, vjerska, nacionalna i spolna netrpeljivost, nepoštivanje pravila i zakona, zanemarivanje i relativiziranje moralnih i odgojnih vrijednosti, doping i korištenje nedozvoljenih i štetnih sredstava, izvrtnje univerzalnih društvenih, moralnih i etičkih načela, pretjerana komercijalizacija i drugo prisutni su u suvremenom sport.

Republika Hrvatska i njeni građani tradicionalno prepoznaju sport kao važnu društvenu djelatnost te se on nalazi i u Ustavu Republike Hrvatske (čl. 68). U ovom radu prikazat ćemo temeljna društvena područja za koja smatramo kako imaju značajnih dodirnih točaka sa sustavom sporta i kako sport značajno pozitivno doprinosi razvoju cjelokupnog društva u tim područjima.

Hrvatsko je društvo usmjereno na budućnost i razvoj i svjesno je važnosti sporta. Ono osigurava potrebne uvjete za bavljenje sportom svojim članovima u onoj mjeri u kojoj su ti članovi usmjereni, motivirani i talentirani za izabranu sportsku aktivnost.

2. OBRAZOVNA I ODGOJNA VRIJEDNOST SPORTA

Obrazovna i odgojna uloga sporta jedno je od njegovih temeljnih načela. Obrazovna i odgojna uloga sporta u životima djece i mladih osobito je važna. Promicanje obrazovanja danas je istaknuto kao jedno od ključnih ciljeva i Međunarodnoga olimpijskoga odbora. U Olimpijskoj povelji, temeljnom dokumentu svjetskoga sporta, naglašavaju se obrazovne i odgojne vrijednosti sporta. Spominju se u prvomu od šest temeljnih načela na kojima počiva Olimpijska povelja i svjetski sportski pokret:

„1) Olimpizam je životna filozofija kojom se slave i sjedinjuju u uravnoteženu cjelinu kvalitete tijela, volje i uma. **Spajajući sport s kulturom i obrazovanjem**, olimpizam teži stvaranju takvog načina života koji se temelji na radosti koja proizlazi iz napora, **obrazovnoj vrijednosti dobrog primjera i poštovanju univerzalnih temeljnih etičkih načela**“ (MOO, Olimpijska povelja, 2016).

Nadalje, u I. poglavlju Olimpijske povelje definira se cilj olimpijskoga pokreta: „Cilj je olimpijskoga pokreta pridonositi izgradnji miroljubivoga i boljega svijeta **odgajanjem mladeži sportom sukladno olimpizmu i njegovim vrijednostima**“ (MOO, Olimpijska povelja, 2016).

U istom poglavlju, kao prva zadaća Međunarodnoga olimpijskog odbora, ističe se:

„... poticanje i podrška unaprjeđenju etike u sportu i **odgajanje mladeži sportom** i razvijanje duha *fair play*a i nenasilja“ (MOO, Olimpijska povelja, 2016).

Od 70-ih godina prošloga stoljeća do danas niz znanstvenika, ideologa i pedagoških djelatnika pokušavao je jasnije odrediti i definirati smisao, mjesto, značenje, dosege i praktičnu primjenu obrazovne i odgojne uloge sporta. Deanna Binder (2005) navodi sve važnije autore koji su se bavili tim područjem i njihove osnovne teorije. Analizirajući ih i objedinjujući, definira osnovne odgojne ciljeve obrazovanja i odgoja pomoću sporta:

- 1) oplemenjivanje ljudskih života tjelesnim vježbanjem i sportom, koji stopljeni s kulturom predstavljaju cjeloživotno iskustvo;
- 2) razvoj svijesti o ljudskoj solidarnosti, toleranciji i uzajamnom poštovanju koje je povezano s *fair playom*;
- 3) poticanje mira, međusobnoga razumijevanja, poštivanja različitih kultura, zaštite okoliša i temeljnih ljudskih vrijednosti i prava sukladno dosezima pojedinih nacija i kultura;
- 4) poticanje na izvrsnost i visoke dosege u skladu s temeljnim olimpijskim idejama i
- 5) razvoj svijesti o kontinuitetu ljudske civilizacije učenjem o antičkoj i modernoj povijesti sporta i olimpijskoga pokreta (Binder, 2005).

Iako je sport prisutan u odgojno-obrazovnim ustanovama u Republici Hrvatskoj kroz nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture njegov odgojno-obrazovni potencijal izlazi izvan okvira institucionalnog obrazovnog sustava. Sport predstavlja univerzalno sredstvo razumljivo većini svjetskih kultura kojim se značajno pozitivno utječe na djecu, mlade i društvo u cjelini. Sudjelovanje u ekipi, promoviranje načela poput poštene igre (*fair play*), poštivanje pravila igre, poštovanja drugih, solidarnosti, discipline kao i organizacija sporta temeljenoga na neprofitnim klubovima i volonterstvu, pojačavaju aktivno građanstvo i pomaže u izgradnji boljega društva. Sport isto tako pruža privlačne mogućnosti za uključivanje i sudjelovanje mladih ljudi u društvu i može imati blagotvorni učinak na odvlačenje od društveno nepoželjnih oblika ponašanja (White Paper on Sport, 2007).

3. INTEGRACIJA SUSTAVA SPORTA I ZDRAVSTVA U CILJU RAZVOJA HRVATSKOG DRUŠTVA

Poboljšanje zdravlja pojedinaca i zajednice jedan je od prioriteta za svako društvo. Značajan naglasak se stavlja na promociju zdravlja, zdravih životnih navika i preventivne zdravstvene zaštite. Sudjelovanje u sportu i aktivan stil života povezani su s nizom pozitivnih učinaka na zdravlje. Uloga sporta u ostvarivanju zdravije nacije jedno je od temeljnih uloga sporta u razvoju društva. Kao sredstvo za poticanje zdravstveno-preventivne tjelesne aktivnosti sportski pokret je utjecajniiji od bilo kojega drugog društvenog pokreta. Sport je ljudima privlačan i ima pozitivan imidž. Međutim, taj potencijal sportskoga pokreta da potiče zdravstveno-preventivnu tjelesnu aktivnost često ostaje nedovoljno iskorišten te se treba razviti (White paper on sport, 2007).

Iako su veze sporta i zdravlja višestruke, mogle bi se razmatrati u dva osnovna smjera. Iz kuta zdravstvene preventive, redovito bavljenje sportom može poboljšati zdravlje i smanjiti čitav niz rizika, primjerice, rizika od prerane smrti zbog razvoja koronarne bolesti (Schuler i sur., 2013); rizik od moždanog udara (Lee i sur., 2003); rizik od razvoja dijabetesa, karcinoma debelog crijeva (Heimer, 2006), ali i rizik od nastanka čitavog niza nepovoljnih psihičkih stanja, kao što su anksioznost, depresija, netolerancija na stres i sl. (Bunđić i Barić, 2009). S druge strane, ne treba bježati od činjenice da bavljenje sportom povećava rizik od bolesti izazvanih sindromom prenaprezanja, stres-fraktura, ozljeda ligamenta, napuknuća mišića, ozljeda kralješnice, itd. (Gulin, 2014). Ukoliko se program treninga provodi u adekvatnim uvjetima, pod stručnim nadzorom školovanih stručnjaka te ako je planiranje i programiranje trenažnog procesa rezultat zajedničkog rada i integriranja iskustva kineziologa, sportskih psihologa, nutricionista, sportskih liječnika, liječnika primarne zdravstvene zaštite i dr., rizici su znatno manji, a sportski rezultat daleko izgledniji (Hrženjak, 2012). Današnji vrhunski sport od sportaša također iziskuje izrazito visoka fiziološka i druga opterećenja te je, analogno navedenom, potreban još ozbiljniji pristup u integraciji znanja različitih struka, kako bi se ostvario što bolji sportski učinak. Osim što bavljenje sportom umanjuje rizik od čitavog niza bolesti, redovito tjelesno vježbanje pridonosi redukciji patološko-konativnih čimbenika, te razvija niz pozitivnih moralnih osobina kao što su odlučnost, smjelost, prisebnost, upornost, ustrajnost, discipliniranost, humanizam, patriotizam, pravilan odnos prema društvenoj sredini, itd. (Bunđić i Barić 2009).

Zdravstvene učinke sporta, zajedno s odgojno-obrazovnim, ili primjerice sociokulturnim učincima sporta možemo svrstati u kategoriju društvenih učinaka, ali, imajući u vidu konkretne i mjerljive pozitivne ekonomske učinke, sportsku djelatnost možemo promatrati i kroz prizmu ekonomskih učinaka na društvo. Iako se pod ekonomskim učincima sporta najčešće smatraju organizacije velikih

sportskih priredbi, proizvodnja sportske opreme, ponuda specifičnih sportskih sadržaja u cilju povećanja turističkih rezultata i sl., najveći ekonomski učinci sporta proizlaze iz ekonomije zdravstva. Hrvatska godišnje troši otprilike 8% BDP-a na zdravstvenu zaštitu, po čemu je unutar prosjeka zemalja Europske unije. Oko 84% troškova zdravstvene zaštite pokriva se sredstvima javnog sektora, a 16% privatnim sredstvima. Unutar javnoga sektora za Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO) otpada više od 95% potrošnje države za zdravstvenu zaštitu. Osim HZZO-a, institucije Zdravstva se financiraju kroz županije te kroz vlastite izvore. Uz financiranje zdravstvene zaštite, HZZO ima ključnu ulogu i u ponudi jer, zajedno s Ministarstvom zdravstva i Hrvatskom liječničkom komorom utvrđuje standarde zdravstvenih usluga i ugovara opseg i cijenu usluga po zdravstvenim ustanovama (Zrinščak, 2007).

Ukupna ekonomska snaga Hrvatske, posredno i neposredno utječe na ekonomiju zdravstva. U uvjetima u kojima se najveći dio troškova bolničkog i izvanbolničkog liječenja, bolovanja i sl. pokriva iz proračuna kroz Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, niži ekonomski standard uvjetuje slabiju kvalitetu života, uključujući i onaj dio vezan uz bavljenje sportom. Posljedično, povećava se broj oboljelih i stavlja veće opterećenje na proračun zdravstva. Drugim riječima, imajući u vidu navedene pozitivne zdravstvene učinke sporta, ulaganje u sport nikako nije nešto što treba promatrati kao opterećenje proračuna, već suprotno. U Izvješću Nacionalnog vijeća za sport, kojeg je Sabor Republike Hrvatske usvojio 2012. godine, u sklopu jednog od usvojenih dokumenata navodi se i potreba da se izradi strateški dokument koji bi nosio naziv Katalog sportova Republike Hrvatske. Riječ je o dokumentu koji bi, uz brojne druge podatke, vrlo precizno definirao svaki trošak bavljenja sportom, u odnosu na konkretni sport, razinu kvalitete sportaša, dobnu kategoriju i sl. Kada bi financijske parametre, odnosno troškove bavljenja atletikom, odbojkom, veslanjem, nogometom ili nekim drugim sportom stavili u kontekst financijskih parametara troškova liječenja, do kojih dolazi uslijed nedostatka tjelesne aktivnosti, zasigurno bismo došli do vrlo zanimljivih pokazatelja, do omjera između uloženi novaca u sport i rasterećenja sustava zdravstva.

Neulaganje u sport, u određenoj mjeri mogu polučiti kratkoročnu proračunsku uštedu i pozitivno financijsko izvješće na kraju proračunske godine. Međutim, ako tu problematiku promatramo kroz prizmu ekonomije zdravstva, znanstvenih istraživanja koja govore o višestrukim pozitivnim učincima sporta na čovjekovo zdravlje, štednja na sportu kroz razdoblje od nekoliko godina može dovesti do učestalijeg poboljšavanja, smanjene radne efikasnosti, češćih izostanaka s posla, većeg opterećenja proračuna zdravstva. Takav trend povećanja troškova neminovno dovodi do potrebe intenzivne reforme sustava zdravstva na način da se promijeni omjer između troškova koji se pokrivaju iz proračuna zdravstva i troškova koje pokriva sam pacijent.

Osim sporta i ekonomije zdravstva postoji još niz zajedničkih dodirnih točaka između sustava sporta i sustava zdravstva. Poliklinike za specijalističke preglede sportaša, veći angažman medicinskih stručnjaka u sustavu sporta, modeli sufinanciranja dodatnih polica zdravstvenog osiguranja za perspektivne i vrhunske sportaše, zdravstveno indicirani programi za sportaše i sl., tek su neke od zajedničkih tema i razloga zbog kojih sport i zdravlje imaju itekako važnu ulogu u razvoju hrvatskog društva.

4. PROMOCIJA DRŽAVE POMOĆU SPORTA I POSTIZANJA VRHUNSKIH SPORTSKIH REZULTATA

Stajalište da sport pozitivno utječe na promociju naše zemlje u svjetskim i europskim okvirima snažno je prisutno u hrvatskoj javnosti. Iako je teško objektivno izmjeriti i dokazati utjecaj sporta u promociji zemlje, vrlo često smo skloni, i možda nedovoljno utemeljeno, tvrditi da je „sport najbolji izvozni proizvod naše zemlje“ ili da smo „jedna od najuspješnijih sportskih nacija svijeta“. U svakom slučaju, sportska i šira javnost pridaje veliku pozornost međunarodnim uspjesima naših sportaša, a time i promociji Hrvatske u svijetu. Sportski uspjesi, osvajanje medalja i drugih međunarodnih sportskih priznanja važan su dio našega nacionalnoga imidža i naše sportske tradicije. Oduševljenje mnogih građana zapaženim rezultatima naših sportaša na velikim sportskim natjecanjima, koje nerijetko iskazuju i javnim okupljanjima i proslavama ili dočecima sportaša i sportskih ekipa, osjećaj ponosa i pozitivne emocije koje se vežu uz sportske uspjehe naših ekipa i pojedinca, ne mogu se kvantificirati, ali oni su stvarni. U tom smislu držimo da je sport jedno od područja kojim se možemo ponositi te da sport treba pozicionirati kao jedan od prioriteta u stvaranju međunarodnoga imidža naše zemlje. Stvaranje uvjeta za nastavak ostvarivanja vrhunskih sportskih rezultata hrvatskih sportaša jedno je od temeljnih načela na kojima počiva budući razvoj sporta u Hrvatskoj (Milanović, Čustonja, Bilić, 2011).

5. SPORT I VOLONTERSKI RAD

Osobitu društvenu vrijednost sport ima u promoviranju dobrovoljnosti, odnosno volonterskoga rada u sportu. Volontiranje u sportu treba uzeti u obzir kao jednu od osnovnih karakteristika sporta u Europi. Dobrovoljnost čini osnovu za organiziranje, upravljanje i provođenje sportskih aktivnosti u svim državama članicama EU. Dobrovoljne sportske organizacije čine okosnicu cijele strukture sustava sporta u Europskoj uniji. Postoji oko 10 milijuna volontera aktivnih u oko 700.000 sportskih klubova diljem Europske unije. U nekim državama članicama, više od 10% odraslih osoba dobrovoljno sudjeluje u sportskom sektoru koji u većini zemalja predstavlja

jedno od ključnih područja volonterskoga rada (White Paper on Sport, 2007).

Volonterskim radom u sportu razvija se i jača socijalna kohezija i uključenost građana, afirmira se lokalna demokracija i aktivno građanstvo. Dobrovoljne aktivnosti u sportu također imaju i svoju socio-ekonomsku vrijednost koja je osobito izražena ako volonterski rad iskažemo u satima rada i njihovoj vrijednosti. Bez volonterskoga rada u sportu i implicitne ekonomske vrijednost koju takav rad nosi, sport bi koštao puno više, a mnoge društvene vrijednosti vezane uz sport bi nestale.

Europska unija osobito ističe i promovira volonterski rad u sportu. Države članice Europske unije izrazile su čvrstu potporu promicanju dobrovoljnoga rada u sportu. U deklaraciji iz Nice (Nice Declaration, 2000), Europska komisija je pozvala zemlje članice da potiču volonterski rad u sportu mjerama pružanja odgovarajuće zaštite i priznavanja ekonomskih i socijalnih uloga volontera. Tri godine kasnije, ministri zemalja Europske unije zaduženi za pitanja sporta donijeli su „Aarhusku deklaraciju o volonterskom radu u sportu“ (The Aarhus Declaration on Voluntary Work in Sport, 2003) u kojoj su istaknuli znatan doprinos volonterskoga rada u sportu i njegovu ekonomsku vrijednost. Tijekom 2004. godine volontiranje je istaknuto među ključnim pitanjima sport. Za vrijeme finskoga predsjedanja EU-om, volontiranje u sportu je bila jedna od prioritetnih tema, uz poseban interes za ulogu i status dobrovoljnoga rada u neprofitnim sportskim organizacijama.

Društvenu vrijednost volonterskoga rada u sportu i njegov doprinos aktivnom građanstvu i razvoju društva u cjelini treba visoko vrednovati u politici razvoja sporta (Milanović, Čustonja, Bilić, 2011).

6. POTENCIJALI SPORTA U DRUŠTVENOJ INTEGRACIJI I STVARANJU DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI

Sport može biti učinkovito sredstvo za socijalnu uključenost. On uvelike pridonosi gospodarskoj i društvenoj koheziji i društvima koja su snažnije integrirana. Svi stanovnici trebali bi imati podjednake mogućnosti za bavljenje sportom i pristup sportskim borilištima. Stoga se treba posvetiti specifičnim potrebama i situaciji nedovoljno zastupljenih skupina, a i posebnoj ulozi koju sport igra za mlade ljude. Osobito je važna uloga sporta u društvenoj integraciji osoba s invaliditetom i ljudi iz manje povlaštenih sredina. Sport može i olakšati integraciju imigranata i stranaca u društvo te može poduprijeti dijalog među kulturama. Sport promiče pojam pripadnosti i sudjelovanja, stoga može biti važno sredstvo integracije useljenika (White Paper on Sport, 2007).

Kada se govori o društvu jednakih mogućnosti važno je napomenuti i potrebu inzistiranja na ravnopravnosti spolova i jednakomjernoj zastupljenosti oba spola u sportu i sportskim tijelima. Deklaracija iz Nice (2000) naglašava da „sportska aktivnost

mora biti dostupno svakom muškarcu i ženi, uz dužno poštovanje individualnih težnji i mogućnosti“. Ona također prepoznaje da „za osobe s tjelesnim ili mentalnim oštećenjima redovita sportska aktivnost predstavlja posebno povoljno sredstvo za razvoj individualnih talenata, rehabilitaciju, socijalnu integraciju i solidarnost, stoga ih treba poticati“.

U isto vrijeme postoji potreba da se bolje iskoristi potencijal sporta kao instrumenta za socijalno uključivanje u politiku, aktivnosti i programe koje provodi država. To uključuje potencijal sporta kao čimbenika stvaranja novih radnih mjesta, posebice u siromašnim područjima. Također, u ovom svjetlu, sportske aktivnosti koje pridonose društvenoj koheziji i socijalnoj uključenosti ranjivih grupa mogu se smatrati socijalnim službama od općega društvenoga interesa.

Sport se, kao ni ostale društvene aktivnosti, ne odvija neovisno o cjelokupnom društvu kojega je dio. Iako sport u osnovi predstavlja nadnacionalni fenomen, dinamični odnosi i povezanost između sporta i društva u kojemu se događa nezaobilazna su pojava. Sport je pod utjecajem općih događanja i stremljenja u društvu. To znači da se neke negativnosti koje se javljaju u društvu mogu preslikati i na sport. Naravno, radi se o dvosmjernom procesu u kojemu se događanja iz svijeta sporta mogu reflektirati i na društvo u cjelini. U sportu se, uz niz pozitivnih osobina, javljaju i neke negativnosti. Nasilje na sportskim borilištima, osobito na nogometnim igralištima i stadionima, kao i pojava rasizma, diskriminacije i netolerancije u sportu neke su od najčešćih takvih negativnih pojava. Iako bi bilo neopravdano reći da su sastavni dio hrvatskoga sporta, činjenica jest da su nazočne i u hrvatskome sportu te da se povremeno intenzivnije javljaju.

Sprječavanje tih negativnih pojava u sportu jedan je od važnijih zadataka državnih tijela i nevladinih sportskih organizacija. S tim je ciljem u Hrvatskoj donesen i Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima (NN 117/03, 71/06, 43/09). Također i mnoge međunarodne političke, sportske i druge nevladine organizacije kao jedan od osnovnih ciljeva ističu snažno djelovanje protiv tih pojava (Ujedinjeni narodi, UNESCO, Europska komisija, Međunarodni olimpijski odbor, FIFA, Nogomet protiv rasizma u Europi – FARE, engl.: *Football against Racism in Europe*, organizacije navijača i drugi) (Milanović, Čustonja, Bilić, 2011).

7. ZAKLJUČAK

Suvremeni sport sigurno je jedna od najzanimljivijih i najrasprostranjenijih ljudskih aktivnosti. Ljudi se njime bave u svakoj životnoj dobi, na mnogobrojne načine i s različitim ciljevima. Snažan je pokretač mnogih individualnih akcija i transformacija, kao i različitih društvenih zbivanja. Vrlo je često upravo ta aktivnost značajan čimbenik osobnog rasta i razvoja, zauzimanja mjesta pojedinca u njegovu

primarnom okruženju te dinamike i pravca razvitka određene društvene zajednice ili društva.

Bez obzira na raznovrsnost sportskih aktivnosti te neovisno o različitosti nivoa i načina njihove provedbe, može se tvrditi da, uz uvjet dobrog i stručnog vođenja, bavljenje bilo kojom sportskom aktivnošću ima značajan opći i specifični utjecaj na kvalitetu ljudskoga života te na društvo u cjelini. Sport i tjelesno vježbanje nužni su za razvoj čovjeka i društava jer, poboljšavaju tjelesno i mentalno zdravlje ljudi. Sport znatno utječe na poželjan psihosomatski razvoj djece i mladih te na unapređenje i očuvanje njihova zdravlja. Kako bi se osigurala i podigla kvaliteta života kao temelj mentalnoga i tjelesnoga zdravlja i u odrasloj dobi, bavljenje sportskim aktivnostima, naročito u djece i mladih, igra ključnu ulogu. Sport omogućava komunikaciju među ljudima, neovisno o njihovu obrazovnom statusu te o generacijskom, spolnom ili statusnom određenju. Time izravno obogaćuje socijalna iskustva i interakciju pojedinaca, a posredno utječe i na aktualna društvena zbivanja te oblikuje društvenu svijest.

8. LITERATURA

1. Bartoluci, M. i suradnici (2004). Menedžment u sportu i turizmu (Management in sport and tourism), Kineziološki fakultet i Ekonomski fakultet, Zagreb
2. Binder, D.L. (2005). Teaching Olympism in schools: Olympic Education as a focus on values education. <http://olympicstudies.uab.es/lec/pdf/binder.pdf> (2. 1. 2007.).
3. Bungić, M., Barić. R. (2009). Tjelesno vježbanje i neki aspekti psihološkog zdravlja. Hrvatski sportsko medicinski vjesnik 24: 65-75
4. De Vries, H.A. Tension Reduction with Exercise: Exercise and Mental Health, ured. M.P. Morgan, SE Goldston, Hemisphere Publication Corporation, Washington, 1987. str.: 99-104.
5. Donaldson, S.J., Ronan, K.R. (2006). The effects of sports participation on young adolescent's emotional well-being. *Adolescence* 41: 369-89.
6. Đonlić, V., Marušić Štimac, O., Smojver-Ažić, S. (2009). Odgojni aspekti sporta – slika o sebi i problemima ponašanja obzirom na uključenost i uspješnost djece u sportskim aktivnostima
7. European Commission (2007). White paper on sport. http://ec.europa.eu/sport/white-paper/doc/wp_on_sport_en.pdf (15. 12. 2010.).
8. European Commission (2003). The Aarhus Declaration on Voluntary Work in Sport. http://ec.europa.eu/sport/library/doc/b21/doc292_en.pdf (15. 12. 2010.).

9. European Council (2000). Nice Declaration: Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe. http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/sport/135007_en.htm (15. 12. 2010.).
10. Gulin, P. (2014). Zdravstveni rizici bavljenja borilačkim sportovima. Diplomski rad. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
11. Heimer, S., Rakovac, M. (2006). Tjelesno vježbanje u zaštiti i unaprjeđenju zdravlja. U: Heimer S, Čajavec R. Medicina sporta. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Cetus.
12. Hrženjak, M. (2012). Sport u očima ekonomije zdravstva. Časopis Olimp Hrvatskog olimpijskog odbora
13. Lee C.D., Folsom, A.R., Blair, S.N. (2003). Physical activity and stroke risk: a meta analysis. *Stroke*, 34:2475-2481.
14. Međunarodni olimpijski odbor (2015). Olimpijska povelja. http://www.hoo.hr/images/dokumenti/sport-olimpizam-medunarodni/Olimpijska_povelja_2015.pdf (15. 04. 2016.).
15. Milanović, D., Čustonja, Z., Bilić, D. (2011). Temeljna načela i smjernice razvoja športa u Republici Hrvatskoj. Zgreb: Nacionalno vijeće za šport i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
16. D. Milanović, Teorija treninga – Kineziologija sporta (2013) Sveučilišni udžbenik, 576 str. Suradnici: S. Šalaj, I. Jukić i C. Gregov. Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet.
17. Mišigoj-Duraković, M. i sur. (1999). Tjelesno vježbanje i zdravlje. Zagreb, Grafos.
18. Pamuk, O. (2007). Stres na radnom mjestu u odjevnoj industriji, *Tekstil* 56 (10): 627-32
19. Schuler, G., Adams, V., Goto, Y. (2013). Role of exercise in the prevention of cardiovascular disease: results, mechanism, and new perspectives. *European Hearth Journal*
20. Zrinščak, S. (2007). Zdravstvena politika Hrvatske. U vrtlogu reformi i suvremenih društvenih izazova. Studijski centar socijalnog rada Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.